

СТАНОВИЩЕ

От проф. Виолета Боянова

За дисертационна разработка на тема

ЕЗИКОВО РАЗВИТИЕ ПРИ ДЕЦА С РЕЧЕВИ МОТОРНИ НАРУШЕНИЯ

Докторант : Фани Йоанис Валсамиду

Научен ръководител: доц. Миглена Симонска

Дисертационната работа е разположена върху обем от 150 стр. и включва въведение, литературен обзор, цели, задачи, хипотези, методика и изследван контингент ,резултати и анализ ,изводи и препоръки, научни приноси ,библиография и твърде голям обем от приложения. Дисертацията е онагледена с 20 таблици, 15 диаграми и 18 приложения , а използваната литература съдържа 175 заглавия на латиница. Така представена разработката отговаря на всички формални изисквания за дисертационен труд.

Актуалност на темата: несъмнена и с много важно значение както за теорията , така и за практиката. Все още диагностицирането на вербалната диспраксия / говорна апраксия / е дискуссионно по отношение на използваната терминология и патогномоничните маркери за коректна диагноза. От една страна се използва термин речева или говорна апраксия при лица загубили способността за правилно артикулиране, но със запазени езикови способности, а от друга – вербална диспраксия за лица които ,които имат трудности в изграждане и реализиране на артикулаторния праксис. За тази втора категория няма достоверни данни за равнището на развитие на езиковата компетентност и тъкмо това е основната цел на представената дисертация.

Теоретична рамка : Представената литература по проблема е твърде специализирана, съвременна и с многостранно разглеждане на диференцирането на вербалната диспраксия от дизартричните моторни

говорни нарушения. Авторката поставя акцент върху неправилното диагностициране на диспраксията като фонологично разстройство и оттук - до погрешна терапевтична стратегия. Прави обширно представяне на използваните методи, като STDAS -2 скринингов тест за говорна апраксия с модификация през 2017 г. от Валсамиду / предполагам ,че това е докторантката/ и тест за вербална интелигентност DVIQ за оценка на езиковата компетентност. Вторият тест е инструмент ,с който се изследват всички аспекти на езиковото процесване – както езиково декодиране, така и езиково кодиране.

Експериментално проучване: изследвани са 80 деца от предучилищна възраст – 40 контролна група деца без говорни нарушения и 40 – с прояви на вербална диспраксия. Двете групи са равностойни както по възрастов критерии, така и в дихотомията момичета/ момчета. Както споменах чрез теста за вербална интелигентност са диагностицирани всички аспекти на езиковата и говорна продукция – прозодия, артикулация, езиково декодиране, езиково кодиране, повторна реч и речников фонд.

Анализът на получените резултати е направен коректно с богат илюстративен материал от таблици и диаграми. Авторката получава статистически значими различия между двете изследвани групи почти във всички елементи от изследване на езиковата и говорна продукция. Прави впечатление, че сравнително най-голяма е разликата при артикулирането – 79,02 за контролната група срещу 49,89 за експерименталната. Данните от изследване на езиковото декодиране обаче показват сравнително близки стойности-25,85 за контролната група срещу 22,4 -за експерименталната. Това е очакван резултат тъй като по дефиниция говорната апраксия е преди всичко моторно нарушение , и в по-малка степен – езиково.

Изводите и препоръките са направени адекватни на получените резултати. Краен и много важен за практиката резултат от тази дисертация е опитът и в голяма степен добре реализиран ,да се направи диференциално диагностичен пакет от маркери за диференциране на вербалната диспраксия.

Имам към дисертантката един въпрос- как и по какви критерии ще диференцираме говорната апраксия /както тя нарича вербалната диспраксия/ от дисфазия на развитието?

Заключение: Дисертационния труд разработва актуална за теорията и практиката тематика. Литературната справка е обширна и засяга всички аспекти на разглеждания проблем. Използваните методи са адекватни на поставената цел, резултатите са обработени и анализирани коректно. Приносите за теорията и практиката са несъмнени. Всичко това ми дава основание да препоръчам на уважаемите членове на научното жури да присъди научната степен „доктор „ на Фани Валсамиду.

18.01.2021 г.

проф. Виолета Боянова